

Motion till riksdagen 2016/17:1200

av **Christina Høj Larsen m.fl. (V)**

En mänsklig och välkomnande flyktingpolitik

Innehåll

1	Innehåll	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning	4
3.1	Varför drivs människor på flykt?	5
3.2	Flyktingkonventionen	5
3.3	Feministisk migrationspolitik	6
4	Dra tillbaka den tillfälliga lagen	7
4.1	Hösten 2015	7
4.2	Kraftigt ifrågasatt lag	8
4.3	Tillfällig lag	8
4.4	Hbtq-flyktingar	9
4.5	Retroaktiv lag	9
5	EU:s flyktingpolitik	10
5.1	Dublin IV	11
5.2	Den tillfälliga lagen blir permanent	11
5.3	Avtal för att stoppa människor på flykt	12
5.4	Avveckla Frontex	13
6	Lagliga vägar till Europa	14
6.1	Avskaffa visumkrav	15
6.2	Inför asylvisum	15
6.3	Avskaffa flygbolagens transportörsansvar	15
6.4	Öka antalet kvotflyktingar	16
6.5	Legalisera smuggling utan vinstsyfte	16

7	Utvidga rätten till familjeåterförening	17
7.1	Familjeåterförening i praktiken	17
7.2	Ta bort 18-årsgränsen för familjeåterförening	18
7.3	Återinför sista-länken-bestämmelsen	18
8	Ändra femårsregeln för kärleksinvandring	18
9	Rätten till biträde	19
10	Hbtq-personers rättigheter i asylprocessen	20

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör dra tillbaka lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att lagen om tillfälliga begränsningar av rätten att få uppehållstillstånd i Sverige inte ska tillämpas vid prövning av en ansökan om uppehållstillstånd som registrerats innan lagen trätt i kraft och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att bromsa den negativa utvecklingen inom EU:s asylpolitik och rösta emot dessa förslag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land och som medlem i EU ska verka för att Turkiet lever upp till sina internationella åtaganden om att skydda pressfriheten och påskynda en förändring av det turkiska rättssystemet till ett system baserat på rättssäkerhet och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att avtalet mellan EU och Turkiet sägs upp och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att överenskommelser liknande EU:s avtal med Turkiet inte sluts med andra stater och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slå fast att bistånd aldrig ska användas som påtryckningsmedel för att hindra människor från att fly och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån avvecklas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör verka för att inriktningen av den europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns verksamhet ändras på ett djupgående sätt så att både asylrätten och skyldigheten att bistå skeppsbrutna respekteras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för att korta ned listan över visumpliktiga länder och för att visumkrav inte ska användas för att stänga ute flyktingar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag om en procedur för utfärdande av asylvisum och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för att transportörsansvaret avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagändring som gör det lagligt att transportera flyktingar i Sverige och till Sverige om det görs utan vinstsyfte och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur rätten till familjeåterförening kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att rätten till familjeåterförening i enlighet med Dublinförordningen efterlevs och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ett borttagande av 18-årsregeln i utlänningslagen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ett återinförande av sista-länkenbestämmelsen i utlänningslagen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på förändringar i bestämmelserna om anhöriginvandring i syfte att värna utsatta kvinnors situation, både i den tillfälliga lagen och i utlänningslagen, och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en bestämmelse om att asylsökande som väntas få uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande bör ges rätt till biträde bör införas i utlänningslagen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av utlänningslagen bör göras i syfte att tydliggöra vad som gäller i de fall en person åberopar sexuell läggning som asylskäl men exempelvis dolt sin läggning i ursprungslandet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att se över hanteringen av hbtq-frågor och genomföra kompetenshöjande insatser för att åtgärda eventuella brister och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att Migrationsverket kan erbjuda tolkar med hbtq-kompetens och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Vänsterpartiet vill skapa en mänsklig, värdig och välkomnande flyktingpolitik i Sverige och Europa. Alla ska ha möjlighet att söka skydd undan förföljelse och förtryck. Alla ska kunna få sina asylskäl prövade på ett rättssäkert sätt. För att det ska bli verklighet måste EU släppa in dem som söker skydd så att de kan få sina asylskäl prövade. Så ser det inte ut i dag. I stället byggs murarna runt EU ständigt allt högre och nästan alla legala möjligheter att ta sig till EU har täppts till. De som ändå lyckas ta sig hit får inte själva bestämma vilket land de ska söka asyl i. Sverige och övriga EU-länder kränker i dag systematiskt asylsökandes och flyktingars mänskliga rättigheter. För att ändra på det vill vi riva murarna runt EU och låta de asylsökande själva bestämma vilket land de vill söka asyl i. Dessutom krävs en rad ändringar i utlänningslagen för att säkerställa att skyddsbehövande och migranter får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda och att de

ges en rättvis och rättssäker prövning av skyddsskäl eller andra skäl för uppehållstillstånd.

I Vänsterpartiets Sverige är migration naturligt och självklart. Här kan människor på flykt hitta en fristad, andra kan återförenas med sin släkt, studera eller påbörja ett liv med den de älskar. Vårt Sverige sätter mänskliga rättigheter i främsta rummet.

Varför drivs människor på flykt?

I år, 2016, befinner sig över 65 miljoner människor på flykt runt om i världen, enligt FN:s flyktingorgan UNHCR. Det är fler än någonsin tidigare. 125 miljoner människor är i akut behov av humanitär hjälp. Majoriteten av världens flyktingar har flytt från politiskt förtryck, krig och våld. Den direkta orsaken till att nio av tio fördrivna människor tvingats fly är politiskt förtryck och väpnade konflikter. Dessa konflikter utkämpas till största delen med vapen som tillverkats i de rika industriländerna. Vapenhandeln har genererat stora vinster för vapenindustrin samtidigt som den orsakar död, förstörelse och massflykt. Även Sverige bidrar aktivt till att människor tvingas fly genom att exportera vapen till länder som kränker grundläggande mänskliga rättigheter och till länder som för krig. Samtidigt växer gruppen klimatflyktingar p.g.a. att klimatet förändras och slår sönder människors möjligheter att leva i sin hembygd. Ökad konkurrens om minskande naturresurser skapar och förstärker väpnade konflikter. Även när det kommer till klimatflyktingar har vi i Sverige ett stort medansvar genom våra utsläpp av växthusgaser.

När behoven av hjälp är stora måste vi i den rika delen av världen ta vårt ansvar och hjälpa dem som är mest utsatta. Vi får aldrig använda de 65 miljoner människorna på flykt som ett argument för att stänga gränser och förvägra människor skydd. Ändå är det precis så Sverige och Europa agerat den senaste tiden. Denna politik måste svängas om, mot en human och värdig behandling av människor på flykt.

Flyktingkonventionen

FN:s flyktingkonvention, som utgör grunden till asylrätten och människors möjligheter att få skydd undan krig och förtryck, kom till 1951. Delvis som konsekvens av lärdomarna från andra världskrigets grymheter och för att möta de uppenbara behoven av en politik som värnar dem som utsätts för förföljelse, krig och förtryck. Men också för att praktiskt hantera det faktum att stora folkgrupper hade tvångsförflyttats p.g.a. kriget och nu levde i ett annat land än det de var medborgare i. De behövde få en fristad, asyl i det nya landet.

Flyktingkonventionen har uppdaterats med tilläggsprotokoll för att anpassas efter nya verkligheter. Den har varit och är viktig för att garantera skyddet för människor på flykt, men både ursprungskonventionen och tilläggen innehåller flera begränsningar som i grunden beror på när de tillkommit. Den mest påtagliga utifrån dagens situation är att den förutsätter att den människa som flyr befinner sig i landet där hen ska söka asyl, eftersom det var så situationen såg ut efter andra världskriget. Det finns inga bestämmelser i konventionerna som reglerar rättigheterna under själva flykten.

I dag är situationen en annan än när konventionen och tilläggen skrevs. Människor flyr sina hemländer, där de utsätts för förtryck, förföljelse eller hotas av pågående krig. Ofta är situationen i grannländerna inte mycket säkrare. Välbevakade gränser och

visumkrav förhindrar i många fall människor från att röra sig över nationsgränser. Resorna, särskilt i de fall då smugglare krävs för att ta sig fram, är ofta dyra, vilket innebär att många människor inte har möjligheten att fly.

Flyktingkonventionen utgör också grunden för vilka som har rätt till asyl. I konventionen slås fast att rätt till asyl har ”en person som känner en välgrundad fruktan för att utsättas för förföljelse i sitt hemland på grund av ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning.” Många länder, däribland Sverige, har mer långtgående bestämmelser. Utgångspunkten är dock densamma: att förföljelse, förtryck och krig utgör anledningar till att kunna få asyl. I svensk lagstiftning finns en bestämmelse om att särskilt och synnerligen ömmande skäl kan ge rätt till asyl. Det kan handla om svåra sjukdomstillstånd eller levnadsvillkor som gör det direkt stötande att avvisa eller utvisa de människor som är drabbade. Bestämmelsen har tillkommit efter starka folkopinioner som inte accepterat en lagstiftning som behandlar utsatta människor så inhumant. Den bestämmelsen är nu tillfälligt borttagen genom den lag som riksdagen röstade igenom i juni 2016. Att vara utsatt p.g.a. fattigdom, svält eller sjukdom ger enligt flyktingkonventionen inte rätt till asyl, trots att behoven av skydd inte nödvändigtvis är mindre för de drabbade. I debatten har begreppet ekonomiska migranter kommit att användas, ofta godtyckligt, för att beskriva människor på flykt som inte har rätt till skydd enligt flyktingkonventionen. Den rika världen har under senare år också blivit alltmer stängd för dessa grupper. På så vis används flyktingkonventionen för att begränsa möjligheterna att komma till den rikare delen av världen, snarare än att ses som en garanterad miniminivå för skydd.

Flyktingkonventionen behöver revideras för att bättre motsvara dagens förhållanden. Under det rådande politiska klimatet är det dock svårt att se hur en sådan revision skulle förbättra verkligheten för människor på flykt. Mänskliga rättigheter och frågor om kvinnors rättigheter och hälsa är starkt ifrågasatta globalt i dag. Det finns en stor risk att inte ens nuvarande nivåer för mänskliga rättigheter skulle kunna upprätthållas vid en revision. Därför vill Vänsterpartiet i dag inte se så någon översyn av flyktingkonventionen men ser att behovet finns för en revision längre fram i tiden.

Feministisk migrationspolitik

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. För oss innebär det att all vår politik präglas av en feministisk analys och ger samma möjligheter och rättigheter till alla människor. Vi för en feministisk migrationspolitik. Den svenska migrationspolitiken präglas av patriarkala strukturer. Möjligheterna att få asyl, mottagandet och vägarna till etablering i Sverige är anpassade för män. Den stora andelen män bland de asylsökande i Sverige är en konsekvens av EU:s och Sveriges politik. Flyktvägen till Europa och Sverige är farlig och kantad av stor utsatthet. Resan över Medelhavet sker med livet som insats. Livet på flykt medför stora hot mot den egna säkerheten, särskilt för kvinnor. Rapporterna om sexuella trakasserier, övergrepp och hur kvinnor erbjuds tjänster i utbyte mot sex från lägervakter, poliser och smugglare är många. Lagen om tillfälliga begränsningar i möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige gör det ännu svårare för kvinnor att ta sig till Sverige genom att avsevärt inskränka möjligheterna till familjeåterförening. Kvinnor och barn tvingas nu ut i osäkra båtar på Medelhavet. Den enda vägen till permanent uppehållstillstånd blir att få ett fast arbete, samtidigt som vi vet att nyanlända kvinnor har svårare att få jobb än män. Vänsterpartiet tar patriarkala strukturer och bristande jämställdhet på allvar. När de används som slagträ i debatten

för att misstänkliggöra flyktingar skadar det både jämställdheten och spär på rasistiska strömningar. Med en feministisk migrationspolitik kan vi säkerställa ett värdigt och inkluderande mottagande där alla människor har samma möjligheter att ta sig till Sverige och samma möjligheter att etablera sig i samhället. Det är så vi har byggt ett av världens mest jämställda länder och det är så vi fortsätter bygga ett mer rättvist och jämlikt Sverige. Förslag på feministiskt mottagande lägger vi fram i motion 2016/17:2471, Rättighetsbaserat flyktingmottagande byggt på välfärd.

Dra tillbaka den tillfälliga lagen

Vänsterpartiet har länge riktat kritik mot den svenska migrationspolitiken. Det finns många och stora brister i det svenska asylsystemet, och vi har genom åren fått vänja oss vid uppmärksammade fall om hur systemet får orimliga konsekvenser för enskilda människors liv. Den 21 juni antog riksdagen lagen om tillfälliga begränsningar av rätten att få uppehållstillstånd i Sverige. Lagen innebär omfattande försämringar i asylsystemet, som får svåra konsekvenser för människor som flytt krig och förtryck.

Hösten 2015

Under hösten 2015 sökte sig många människor till Sverige undan krig och förtryck, fler än någonsin tidigare. Det innebar givetvis en ökad belastning på de myndigheter som ansvarar för mottagandet av människor på flykt samt för flera kommuner runt om i landet. Arbetsbördan för myndigheter och kommuner kommer att fortsätta att vara hög under en längre tid framöver. Flera reformer görs nu för att förbättra mottagningssystemen. Hade de gjorts tidigare hade ett ökat mottagande varit lättare att hantera. De människor som sökt sig hit bör ses som en enorm tillgång för det svenska samhället. Stora insatser har gjorts och görs av frivilligorganisationer och enskilda individer.

Möjligheten att få skydd undan krig och förtryck måste vara konstant och konsekvent, och inte endast gälla när behoven är små. Det är under svåra tider som solidariteten verkligen sätts på prov. Detta är också syftet med och andemeningen i de internationella konventioner som reglerar rätten till asyl som tillkom efter andra världskrigets fasor. Regeringen visade under hösten 2015 att den inte klarade av att stå fast när solidariteten prövades. Tillsammans med de borgerliga partierna slöt den en överenskommelse om att begränsa möjligheterna att få asyl i Sverige. Den 24 november 2015 gick regeringen ännu längre och aviserade på egen hand att den ville anpassa de svenska asylreglerna till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner.

Vänsterpartiet står varken bakom migrationsöverenskommelsen eller lagen om tillfälliga begränsningar i möjligheterna att söka asyl i Sverige, eftersom vi anser att de bygger på en felaktig verklighetsbeskrivning och skapar stort lidande för enskilda människor. Under oktober månad 2015 sökte 39 196 personer asyl i Sverige. Sedan dess har antalet människor som söker sig hit minskat avsevärt, med största sannolikhet p.g.a. ett alltmer stängt Europa. EU:s avtal med Turkiet, som beskrivs mer ingående nedan, är den främsta anledningen till att färre människor lyckas ta sig till EU. Under de åtta första månaderna 2016 har 19 930 människor sökt asyl i Sverige. Den tillfälliga lagen motiverades med att den skulle minska antalet asylsökande i Sverige. Ett antal som

under hela 2016 varit på en väsentligt lägre nivå än 2015. Vänsterpartiet ifrågasätter både motivet bakom lagen, att minska antalet människor som söker sig till Sverige, och att den kommer att leda till att det målet uppnås. Det är inte den tillfälliga lagen som hindrar människor från att söka skydd i Sverige. Det är EU:s avtal med Turkiet och de stängda gränserna mellan EU:s stater som gör att människor på flykt fastnar i grekiska flyktingläger, i Turkiet eller tvingas göra den livsfarliga resan mellan Libyen och Italien. Konsekvenserna av lagen, mätt i mänskligt lidande och försämrade integration måste kunna motiveras. Några sådana motiveringar har regeringen alltså inte kunnat ge.

Kraftigt ifrågasatt lag

Merparten av remissinstanserna och Lagrådet påtalade att lagen saknar tillräcklig analys och innehåller många oklarheter. Flera remissinstanser ifrågasatte om beredningskravet var uppfyllt. Regeringen valde att inte lyssna på remissinstanserna eller Lagrådet i tillräcklig utsträckning. Att göra så pass omfattande lagändringar, med så långtgående konsekvenser för enskilda människors liv utan att grunda dem i en ordentlig analys är inte rimligt.

I propositionen anfördes ambitionen att få människor på flykt att söka sig till andra länder än Sverige genom att anpassa de svenska asylreglerna till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner som det främsta motivet bakom lagförslaget. Det saknades en utförlig förklaring till varför förändringarna skulle få folk att söka skydd i andra stater. I stället gjordes antagandet att hårdare regler skulle få fler att välja att söka asyl i andra länder, trots att regeringen nämner andra skäl till att människor söker sig till just Sverige. Det fanns inte heller någon utförlig analys av andra konsekvenser som lagförslaget får, varken för de människor som är på flykt eller för det svenska samhället.

Regeringen hoppas att lagförändringen ska få övriga stater inom EU att ta ett större ansvar för mottagandet av människor på flykt. Att visa vägen genom att stänga gränserna är knappast en framgångsrik metod för att uppmana andra att öppna dem. Regeringens beslut att införa gräns- och id-kontroller ledde till att andra länder följde efter och införde liknande åtgärder, med ett alltmer stängt Europa som konsekvens. Den tillfälliga lagen kommer med största sannolikhet att få liknande följder.

I propositionen finns inte heller någon tydlig beskrivning av vad den miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner som man hänvisar till genom hela lagförslaget baseras på. Enligt bl.a. Lagrådet är denna miniminivå mycket svår att fastslå, varför det förefaller märkligt att regeringen binder sig så kategoriskt till den. Lagförslagets otydliga utformning riskerar leda till en svår rättstillämpning, bristande rättssäkerhet och förutsägbarhet. Det rättsläge som Lagrådet finner otydligt ska tolkas av Migrationsverket och migrationsdomstolarna. Det kommer att innebära en maktförskjutning i deras riktning och leda till ett regelsystem som är svåröverskådligt för de asylsökande.

Tillfällig lag

Lagen ska gälla under tre års tid, mellan den 20 juli 2016 och den 19 juli 2019. När lagen varit i kraft i två år, den 19 juli 2018 kommer regeringen bedöma behovet av att

lagen gäller även under ett tredje år. En stor del av argumentationen i propositionen för att lagen inte får så långtgående konsekvenser som många remissinstanser befarar vilar på just den tidsbegränsning som finns i lagen. De kraftiga inskränkningarna i möjligheten till familjeåterförening och de tidsbegränsade uppehållstillstånden drabbar asylsökande under en begränsad period vilket gör dessa konsekvenser mindre allvarliga, argumenterar regeringen. De menar vidare att det med hänsyn till de stora påfrestningar som det svenska asylsystemet och andra centrala samhällsfunktioner har utsatts för till följd av det stora antalet asylsökande är förenligt med Europakonventionen att låta familjeåterförening anstå under de tre år lagen gäller. Möjligheterna att göra undantag från rätten till familjeåterförening enligt Europakonventionen är mycket begränsade. Vänsterpartiet delar inte regeringens bedömning att rätten till familjeåterförening kan inskränkas under en tidsperiod och ifrågasätter att det skulle vara förenligt med Europakonventionen. Om lagen förlängs innebär det ett tydligt och medvetet brott mot svenska konventionsåtaganden och att argumentationen för lagförslaget är direkt vilseledande. Det finns också en uppenbar risk att personer som inte anses ha skyddsskäl enligt den tidsbegränsade lagen, men enligt i dag gällande rätt, kommer att gömma sig under tiden den tillfälliga lagen är tillämplig för att sedan söka asyl när den upphört.

Sammantaget har denna lag så många brister, är så dåligt underbyggd och analyserad, kommer att skapa så mycket lidande och innebära så stora avsteg från grundtanken med asylrätten att den borde rivas upp omedelbart. Regeringen bör dra tillbaka lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hbtq-flyktingar

En grupp som är extra utsatt som konsekvens av den tillfälliga lagen är de hbtq-flyktingar som sökt sig till Sverige. Redan innan den tillfälliga lagen trädde i kraft mötte många hbtq-flyktingar stora svårigheter i att få en fristad i Sverige. Hbtq-flyktingar misstros och ifrågasätts alltför ofta under asylprocessen och riskerar att avvisas till länder som Nigeria, Iran och Uganda, där de löper risk att hamna i fängelse, utsättas för övergrepp och t.o.m. att dödas. Genom den nya lagen avskaffas dessutom möjligheten att få asyl som ”övrigt skyddsbehövande”. Det är relativt få flyktingar som fått asyl på denna grund, första halvåret 2015 fick sammanlagt 743 personer asyl som övrigt skyddsbehövande. Hbtq-flyktingar har varit tydligt överrepresenterade i denna grupp. RFSL uppmärksammade i sitt remissvar att hbtq-flyktingar skulle drabbas särskilt hårt av denna lagändring men en majoritet i riksdagen valde att inte lyssna.

Retroaktiv lag

Den tillfälliga lagen innehåller vissa undantag för ansökningar som lämnats in före den 24 november 2015, det datum då dessa förändringar aviserades genom en presskonferens. Barn och barnfamiljer som ansökt om asyl före det datumet undantas från lagen och begränsningarna i rätten till familjeåterförening gäller inte för dem. I övriga fall gäller den tillfälliga lagen, trots att den trädde i kraft först den 20 juli 2016. I migrationsärenden tillämpas vanligtvis den lag som gäller när beslutet fattas. Denna bestämmelse i den tillfälliga lagen kan alltså ses som en lättnad. Den tillfälliga lagen

kommer att få omfattande och svåra konsekvenser för enskilda individer, inte minst för barn. Flera av åtgärderna får anses oförenliga med svenska konventionsåtaganden. Lagstiftningen kommer med största sannolikhet att leda till mindre förutsebarhet och försämrade rättssäkerhet. Inom straffrätten är det en grundläggande princip att inte godta retroaktiv lagstiftning eftersom besluten är livsavgörande för en enskild. De förändringar i möjligheten att få asyl i Sverige som denna lag innebär måste ses som så omfattande att de straffrättsliga principerna bör gälla. Det finns också anledning att ifrågasätta om retroaktiv lagstiftning i detta fall inte skulle strida mot Europarätten. Regeringen bör återkomma med förslag om att lagen om tillfälliga begränsningar av rätten att få uppehållstillstånd i Sverige inte ska tillämpas vid prövning av en ansökan om uppehållstillstånd som registrerats innan lagen trätt i kraft. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

EU:s flyktingpolitik

EU:s flyktingpolitik påverkar och styr i stor utsträckning den svenska flyktingpolitiken dels för att EU-lagstiftning i vissa fall är tvingande, dels för att den fria rörligheten inom unionen har drivit fram ett starkare fokus på unionens yttre gränser och bevakningen av dem. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet är mycket kritiskt till. Vänsterpartiet har varit kritiskt mot harmoniseringen av EU:s flyktingpolitik sedan den inleddes i och med antagandet av Amsterdamfördraget. I dag kan vi tydligt se resultatet av harmoniseringen. EU har byggt murarna runt ”Fästning Europa” allt högre i stället för att genom mellanstatligt samarbete ta ansvar för de flyktingar som söker skydd undan förföljelse. Sverige har medverkat till att sätta Genèvekonventionen ur spel, t.ex. genom transportörsansvaret och genom att acceptera att asylansökningar från EU-medborgare ska anses uppenbart ogrundade. Systemet med minimiregler har inneburit en harmonisering nedåt i riktning mot den sämsta tillåtna nivån på rättssäkerhet och behandling.

Under hösten 2015 sökte över 1,3 miljoner människor asyl i ett EU-land. EU:s befolkning uppgick år 2015 till över 508 miljoner människor. Om alla som sökte asyl i EU stannar i unionen skulle det innebära en befolkningsökning på 0,25 procent. Om ansvaret för asylmottagandet hade fördelats jämnt mellan EU:s stater, utifrån nuvarande befolkning skulle Sverige ha tagit emot drygt 25 000 människor. 1,3 miljoner är onekligen många människor. Särskilt om vi tänker på alla dessa 1,3 miljoner individuella människoröden och hur allvarlig situationen är på de platser som dessa människor flyr ifrån. Det är dock långt ifrån ett ohanterligt antal människor och EU:s oförmåga att hantera höstens situation visar snarare med all önskvärd tydlighet att EU:s asylsystem inte fungerar och att den politiska viljan att möta utmaningarna saknades.

De initiativ som tagits inom unionen ger ingen större anledning till tillförsikt. I september 2015 åtog sig EU:s stater att omplacera och vidarebosätta 160 000 människor med klart behov av internationellt skydd från länder som var extra belastade, framför allt Grekland och Italien. I skrivande stund har färre än 4 000 av dessa människor omplacerats, vilket tydligt visar på att viljan att agera saknas hos unionens medlemsstater.

Som svar på att ett stort antal människor sökte sig till Europa under 2015 har EU-kommissionen producerat flera lagförslag under våren och sommaren 2016. Alla syftar

de till att försämra möjligheterna för flyktingar att ta sig till Europa. Dublinförordningen har uppdateras, förordningen om Eurodac har omarbetas och en ny förordning om den Europeiska unionens byrå för asylfrågor har lagts fram. Dessutom har förslag på förordningar om vidarebosättning, asylförfarande och normer för internationellt skydd samt ett direktiv om mottagande tagits fram. I de lagförslag som kommissionen producerat under 2016 uttrycks ambitionen att motverka asylshopping och sekundära förflyttningar genomgående. Att kommissionen använder ett sådant språk för att beskriva situationen för människor på flykt är ett tydligt tecken på normaliseringen av rasismen i Europa.

EU:s flyktingpolitik är i stort behov av reformer men i stället för de förslag som kommissionen nu lägger fram bör de införa lagliga vägar att söka sig till Europa. Att öka de lagliga vägarna skulle både göra resan mycket säkrare och billigare för de människor som tvingas fly, samtidigt som migrationen skulle bli mycket mer ordnad. Vänsterpartiets förslag på hur lagliga vägar till Europa skulle kunna garanteras presenteras längre fram i denna motion.

Dublin IV

Dublinförordningen styr vilket land som är ansvarigt för att behandla en asylsökandes ansökan. Dublinsystemet kollapsade när antalet människor som sökte sig till Europa ökade under 2015. Principen att de länder som har gräns mot de delar av världen som människor flyr ifrån ska ta hela ansvaret för människor på flykt visade sig ohållbar. Detta var för de allra flesta uppenbart långt tidigare efter rapporter om brister i de grekiska asylprocesserna, belastade lokalsamhällen i den grekiska övärlden och i södra Italien. Nu ska Dublinsystemet reformeras genom förslaget till ny förordning under namnet Dublin IV. En reform behövs, men i en tid där rasism och populism växer i Europa råder stora tvivel på om reformerna kommer att gå i rätt riktning. Förslaget till ny Dublinförordning innebär bl.a. att asylansökan ska prövas i det första asylland eller säkra tredje land som den asylsökande passerat på vägen till det land där hen lämnar in sin asylansökan. I kombination med EU:s ambitioner att ta fram en tvingande lista på säkra länder och där inkludera bl.a. Turkiet innebär detta att väldigt få människor kommer att kunna få sin asylansökan prövad i ett EU-land. Förslaget innehåller också en mekanism för vidarebosättning som ser till att de stater som tar emot ett stort antal asylsökande, i första hand Grekland och Italien, ska kunna avlastas när mottagandet har nått en viss gräns. Att ansvaret fördelas jämnare är bra men hur det ska gå till i praktiken mot bakgrund av oförmågan att hantera vidarebosättningen hittills är oklart.

Den tillfälliga lagen blir permanent

Den 13 juli presenterade kommissionen fyra lagförslag. Bland dessa förslag finns tre förordningar och ett direktiv. Syftet med förslagen är att harmonisera asylsystemen i unionen. En harmonisering behövs men det är tydligt att den föreslagna harmoniseringen går i helt fel riktning. Förordningar är tvingande EU-lagstiftning och genom förordningen om normer för internationellt skydd, som kommissionen lagt fram, kommer den miniminivå som regeringen anpassat de svenska asylreglerna till genom lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige att bli en tvingande nivå. Det är att likställa med att den tillfälliga lagen blir permanent.

Asylförfarandet ska bli enhetligt med snabbare asylprocesser och påskyndade förfaranden i vissa fall, när ansökan anses uppenbart ogrundad. Åldersbedömningar ska bli obligatoriska och en tvingande lista på säkra länder ska tas fram.

En ny förordning om vidarebosättning finns också med bland förslagen. Att öka möjligheterna till vidarebosättning är bra, fler lagliga vägar behövs. Det finns dock öppningar i detta förslag för att vidarebosättningsmekanismerna kan användas i förhandlingar kring avtal likt det som EU ingått med Turkiet, dvs. att EU erbjuder sig att ta emot ett visst antal personer genom vidarebosättning i utbyte mot att ett land ser till att inga andra flyktingar tar sig till Europa. Regeringen bör verka för att bromsa den negativa utvecklingen inom EU:s asylpolitik och rösta emot dessa förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Avtal för att stoppa människor på flykt

I mars 2016 ingick EU ett avtal med Turkiet om hur de människor som flyr via Turkiet och tar sig till Grekland ska hanteras. Från den 20 mars 2016 ska de få möjlighet att söka asyl men endast i Grekland. De som inte söker asyl skickas tillbaka till Turkiet, så även de som får avslag på sin ansökan eller saknar ID-handlingar. För varje syrier som sänds tillbaka till Turkiet ska en annan syrier föras vidare till ett EU-land. EU har satt en gräns för hur många som kan föras vidare in i unionen, 72 000 syriska flyktingar. Gränsen kan komma att ses över. Flyktingar av övriga nationaliteter kommer inte att föras vidare till EU.

Uppgårelsen innebär även att turkiska medborgare ska undantas från EU:s visumkrav, samt en nystart för Turkiets ansökan om EU-medlemskap. Dessutom kommer EU att bidra ekonomiskt till mottagandet av flyktingar i Turkiet.

Vänsterpartiet är mycket kritiskt till avtalet. Turkiet är inget säkert tredjeland. Man ger inte flyktingstatus åt icke-europeiska flyktingar och flera rapporter vittnar om undermåliga asylprocesser samt att man skickat tillbaka flyktingar till krigets Syrien och andra länder. Det har även kommit rapporter om att turkiska gränsvakter beskjutit syrier som försökt ta sig in i landet. Som konsekvens av att vägen mellan Turkiet och Grekland har stängts har allt fler människor på flykt tvingats göra den ännu längre och farligare resan mellan Libyen och Italien.

Erdoğans Turkiet har under senare år tagit flera betydande steg i auktoritär riktning. Rapporterna om grova kränkningar av mänskliga rättigheter, inskränkt yttrandefrihet och ett växande förtryck av landets kurder avlöser varandra. Efter det misslyckade kuppörsöket i juli 2016 har förtrycket av oppositionella ökat. Regimen har massarresterat över 40 000 människor, däribland flera journalister, jurister och lärare. Inskränkningarna av yttrande- och tryckfriheten har ökat. Sverige ska som enskilt land och som medlem i EU verka för att Turkiet lever upp till sina internationella åtaganden om att skydda pressfriheten och påskynda en förändring av det turkiska rättssystemet till ett system baserat på rättssäkerhet och mänskliga rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till uppgörelsen mellan EU och Turkiet. Vi menar att den bryter mot asylrätten och legitimerar president Erdoğan's kamp mot pressfrihet och övergrepp på den kurdiska befolkningen. Rapporterna från gränsen mellan Turkiet och Syrien visar också att när Europa stänger sin gräns får det ytterligare konsekvenser. Nu har även Turkiet börjat stänga sin. Regeringen bör verka för att avtalet mellan EU och Turkiet sägs upp. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nu höjs flera röster för att EU bör teckna ett liknande avtal med Libyen, ett land i konflikt som saknar en legitim regering och där olika områden kontrolleras av olika väpnade grupper, bl.a. Daish. Amnesty har larmat om hur landets kustbevakning slagit, skjutit och övergivit flyktingar i båtar vid sina ”räddningsaktioner”. Tidigare rapporter vittnar även om hur tortyr, sexuellt våld och rättsövergrepp är vanligt förekommande i de häkten där Libyen förvarar asylsökande som försökt ta sig till Europa. Regeringen bör verka för att överenskommelser liknande EU:s avtal med Turkiet inte sluts med andra stater. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

EU-kommissionen har dessutom föreslagit att EU borde villkora sitt bistånd till Afghanistan med att de tar emot de flyktingar som inte beviljas asyl i Europa, trots att Afghanistan på inget sätt kan beskrivas som ett säkert land. Det går dessutom helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas. Kommissionen har också föreslagit en blandning av främjande och tvingande åtgärder för att få andra stater, framför allt i Afrika, att hindra migranter från att ta sig mot Europa. Även om ambitionerna att färre människor ska tvingas fly kan anses välkomna får det helt fel effekter om fokus läggs på att hindra människor att röra sig. Regeringen bör slå fast att bistånd aldrig ska användas som påtryckningsmedel för att hindra människor från att fly. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Avveckla Frontex

I syfte att hantera den migration som når EU:s yttre gränser har EU skapat Frontex, en byrå för yttre gränskontroll, som bl.a. organiserar patrullering och övervakning av den afrikanska västkusten och centrala Medelhavet. De alltmer avancerade övervakningssystem som används har fått till följd att fler väljer längre och farligare vägar. Tusentals människor har omkommit under flykten till Europa.

Frontex mandat har i allt väsentligt varit inriktat på att skydda EU:s gränser och saknat en explicit mekanism för att tillförsäkra skydd för asylsökande eller andra utsatta grupper. Frontex har därför haft ödesdigra effekter för EU:s politik för mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande.

Den fria rörligheten i EU utvecklas på bekostnad av den fria rörligheten i EU:s grannstater. Afrikanska länder pressas att införa en hårdare politik för att bekämpa migration, baserad på den europeiska modellen med gränskontroller, kriminalisering, frihetsberövande och utvisning. EU:s gränskontroll förläggs på detta sätt på tredje länders sjöterritorium. I praktiken stämplar EU en individ som ”irreguljär migrant” redan innan hen lämnar sitt land och kommer in på EU-territorium. Dessa ”förebyggande aktioner” tar ingen hänsyn till att personen kan vara potentiell asylsökande eller flykting. Detta förhandsantagande om ”illegalitet” och förebyggande gränskontroll omöjliggör ett fullständigt respekterande av mänskliga rättigheter och tillträde till en reguljär asylprocess med en individuell bedömning av asylärendet som föreskrivs i flyktingkonventionen.

Enligt Frontexförordningen ska grundläggande mänskliga rättigheter och asylrätten respekteras i verksamheten liksom skyldigheten att bistå dem som befinner sig i sjönöd. Tyvärr saknas effektiva övervakningsmekanismer beträffande Frontex iakttagande av dessa skyldigheter. En rapport till Europarådet från april 2013 påpekar att Frontex måste respektera och skydda de mänskliga rättigheterna, en skyldighet som blir än viktigare i och med Frontex nya gränsbevakningssystem Eurosur från 2013. Bland de problem rapporten pekar på finns avsaknaden av system som gör det möjligt för

Europaparlamentet att granska Frontex och för migranter som anser sig ha blivit felaktigt behandlade att framföra sina klagomål.

Under sommaren 2016 tog EU-parlamentet beslut om en ny förordning om europeiskt gräns- och kustbevakningssystem. Nu har förordningen även godkänts av ministerrådet. Förordningen innebär delvis att Frontex ersätts av den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån, som kommer att ha långt större befogenheter, mer resurser samt tre gånger så stor personalstyrka som Frontex. Den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån ska sättas in när ett EU-land utsätts för ett stort migrationstryck eller annan påfrestning. I en tidigare version av förslaget skulle detta kunna göras mot landets uttryckliga vilja. Nu har skrivningen lättats upp en del. Om det finns kvalificerad majoritet bland medlemsländerna att låta den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån gå in i ett EU-land och landet inte samtycker, har medlemsländerna rätt att stänga sina inre gränser mot landet. Detta inne gräns- och kustbevakningsbyrån kommer också att kunna gå in i EU-länder om övriga länder anser att återvändandet av flyktingar inte fungerar tillräckligt bra. Den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån kommer också att finnas på plats i tredjeland, exempelvis i Turkiet, för att hjälpa landet att stänga sina gränser.

Vänsterpartiet är djupt kritiskt mot utvecklingen av den europeiska gräns- och kustbevakningen, att EU bygger ännu högre murar, militariserar och externaliserar gränserna. Som konsekvens kommer vi snart att ha en överstatlig gränspolis som finns till för att stoppa människor från att ta sig till Europa, för att vi ska rädda den inre rörligheten. Detta sker på bekostnad av att människor som flyr från krig och konflikt inte kan ta sig hit. Regeringen bör verka för att den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån avvecklas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Fram till att den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån är avvecklad bör regeringen skyndsamt verka för att inriktningen av dess verksamhet ändras på ett djupgående sätt så att både asylrätten och skyldigheten att bistå skeppsbrutna respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lagliga vägar till Europa

Konflikter, förtryck och oroshärddar i Europas närområde resulterar i att människor söker sig till Europa för ett liv i säkerhet och trygghet. I stället för att välkomna de människor som söker vårt skydd har Sverige och EU tagit flera steg för att göra det svårare för människor på flykt att komma till kontinenten. Resultaten av EU:s politik syns på Medelhavets botten, i de överfulla grekiska lägren där flyktingar låses in och på gränsen mellan Turkiet och Syrien, där turkiska gränsvakter skjuter ned syriska flyktingbarn. Det är så flykten slutar när alternativen står mellan att stanna kvar i kriget och förtrycket eller att ta sig förbi ”Fästning Europas” hinder och murar. Därför behövs lagliga vägar in i Europa, för att människor på flykt ska kunna få en trygg och säker resa till ett nytt liv i trygghet på världens rikaste och mest välmående kontinent.

Att regeringen har tillsatt en utredning för att analysera förutsättningarna för att skapa lagliga vägar för att söka asyl i EU är välkommet. Uppdraget ska redovisas i december 2017. Under tiden kommer miljontals människor tvingas på flykt och tusentals att drunkna i Medelhavet. Lagliga vägar måste införas nu.

Avskaffa visumkrav

Visumkrav riktade mot länder där det pågår krig eller omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter är en viktig del av EU:s utestängningspolitik mot flyktingar och andra skyddsbehövande. Detta är ett allvarligt hot mot asylrätten. Regeringen bör därför inom EU verka för att korta ner listan över visumpliktiga länder och för att visumkrav inte ska användas för att stänga ute flyktingar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inför asylvisum

I dag går det inte att söka asyl i Sverige från utlandet. Ett exempel som belyst detta är de tolkar som arbetat för den svenska styrkan i Afghanistan och som sökt asyl i Sverige. De fick avslag på sina ansökningar eftersom de inte befann sig i Sverige. Det är också i det närmaste omöjligt att ta sig till Sverige för att söka asyl för den som inte kan betala betydande penningssummor till människosmugglare. För att möjliggöra asylansökningar från utlandet bör svenska beskickningar få utfärda visum till skyddsbehövande antingen när dessa befinner sig i hemlandet eller i tredjeland. Det finns dock flera svåra praktiska problem med asylvisum. Avsaknad av en svensk ambassad i flyktingens hemland är ett problem som delvis skulle kunna åtgärdas genom ett samarbete med andra länders ambassader, exempelvis våra nordiska grannländers. Ett sådant samarbete skulle också kunna omfatta möjligheterna att ansöka om familjeåterförening. Andra problem är risker för den asylsökande att besöka ambassaden som ofta kan stå under bevakning, problem med sekretessen gentemot lokalanställd personal vid ambassaden, rädsla att berätta om sina asylskäl medan man finns kvar i sitt hemland, svårigheter att skaffa medicinsk bevisning om eventuella tortyrskador, frånvaro av möjlighet till advokathjälp, osv. Vänsterpartiet menar att utfärdande av asylvisum, som komplement till det traditionella sättet att söka asyl, bör ses som en viktig möjlighet att skapa lagliga vägar att söka skydd undan förföljelse. Hur proceduren för dessa viseringar bör utformas för att undanröja de risker och problem som ovan angivits bör ses över. Regeringen bör med hänvisning till ovanstående tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag om en procedur för utfärdande av asylvisum. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Avskaffa flygbolagens transportörsansvar

Transportörsansvaret innebär att exempelvis flygbolag är skyldiga att betala återresan och eventuellt uppehälle för en person som saknar pass eller tillstånd, och som kommit till destinationslandet med hjälp av flygbolaget. Det kan leda till böter för flygbolaget. Artikel 26 i Schengenkonventionen och direktiv 2001/51/EG innebär ett transportörsansvar vid alla resor till Schengenområdet. Genom transportörsansvaret tvingas flygbolagen att vägra transportera alla personer som saknar giltiga identitetshandlingar och/eller visum, i de fall det krävs för inresa, eftersom de får stå för alla kostnader i de fall deras passagerare ansöker om asyl och får avslag. I praktiken hindrar transportörsansvaret således asylsökande från att ta sig in till Schengenområdet med t.ex. flyg. Konsekvensen av transportörsansvaret är att flyktingar tvingas vända sig till smugglare med sjövärdiga båtar över Medelhavet, med livet som insats.

Regeringen bör inom EU verka för att transportörsansvaret avskaffas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Öka antalet kvotflyktingar

Kvotflyktingar är flyktingar som via FN:s flyktingorgan UNHCR får vidarebosätta sig i något av de 27 länder i världen, varav Sverige är ett, som tar emot kvotflyktingar. Flyktingarna väljs ut av UNHCR och varje land väljer självt hur många det vill ta emot. Kvotflyktingar bedöms vara särskilt utsatta för förföljelse p.g.a. ras, nationalitet eller annan utsatt samhällsgrupp och flygs ofta direkt från krisområdenas närhet till vidarebosättningslandet. Sverige tar emot mellan 1 700 och 1 900 kvotflyktingar varje år. Kvotflyktingar är den enda grupp som får permanent uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen och en av få lagliga vägar till Sverige. Regeringen har nu aviserat att antalet kvotflyktingar som Sverige tar emot kommer att öka till 3 400 år 2017 och till 5 000 fr.o.m. 2018. Detta välkomnar Vänsterpartiet.

Legalisera smuggling utan vinstsyfte

Som en följd av att det blivit allt svårare för människor på flykt att ta sig in i Sverige, efter införandet av gräns- och id-kontroller har allt fler fall av flyktingsmuggling uppmärksamats. Hittills har över 50 ärenden lett till åtal under 2016. Det är mer än det totala antalet under 2015, trots att endast halva året nu har gått. Det går också att jämföra med 14 ärenden under 2013. År 2016 är också unikt för att endast en liten andel av ärendena handlar om människosmuggling i vinstsyfte. I stället rör det sig om släktingar som hjälper varandra, eller någon som bor i Sverige och hjälper en familjemedlem att komma hit för att söka asyl. Flera av dem som misstänks för smuggling har uppgett humanitära skäl bakom sina ägeranden.

Människosmuggling är straffbart och regleras i utlänningslagen 20 kap. 8 § och omfattar bl.a. situationer där någon hjälper en flykting att komma in i eller passera genom Sverige. Lagstiftningen skiljer sig åt när det gäller att gömma flyktingar och att hjälpa någon att söka asyl. Att gömma en flykting utan vinstsyfte är inte straffbart men att hjälpa en flykting att åtnjuta sin rätt att söka asyl kan leda till straff mellan böter och fängelse i 6 år, detta oavsett om det funnits ett vinstsyfte eller ej. Rättsläget är dock oklart och olika domstolar hanterar dessa fall på olika sätt. Två snarlika fall där personer hjälpt familjemedlemmar över gränsen fick olika utslag i Malmö respektive Ystads tingsrätter. I Malmö ledde åtalet till fällande dom men i Ystad friades den tilltalade med hänvisning till Europakonventionens skrivningar om rätten till familjeliv. I EU-rätten finns en möjlighet till ett s.k. humanitärt undantag som medger straffrihet för personer som hjälper flyktingar av ren medmänsklighet. Ett undantag som Sverige valt att inte använda. Vänsterpartiet anser det märkligt att det är straffbart att hjälpa en människa att söka asyl och få sina rättigheter tillgodosedda. Regeringen bör återkomma med förslag på lagändring som gör det lagligt att transportera flyktingar i Sverige och till Sverige om det görs utan vinstsyfte. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utvidga rätten till familjeåterförening

En av få lagliga vägar till Sverige går genom familjeåterförening. Genom lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige har den vägen begränsats avsevärt. Om fler familjer på flykt skulle tillåtas att återförenas, skulle det innebära att många människor slapp ta den livsfarliga vägen över Medelhavet. Att få bo ihop med sin familj är en mänsklig rättighet som har starkt skydd i internationella konventioner. Vänsterpartiet vill se en utvidgning av rätten till familjeåterförening.

Familjeåterförening i praktiken

Principen om familjens enhet fastslogs första gången 1948, i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. Att familjen har rätt till samhällets och statens skydd har sedan dess fastslagits i flera konventioner om mänskliga rättigheter. Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter ska ett barns ansökan om familjeåterförening behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt, dessutom ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Detta har införlivats i EU:s familjeåterföreningsdirektiv (2003/86/EG) som Sverige har implementerat i sin lagstiftning.

Den del av lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige som får störst konsekvenser för människor på flykt, asylsökande och nyanlända är inskränkningarna i rätten till familjeåterförening. Endast de som beviljas asyl som flyktingar får denna rätt enligt lagen. Sverige är mest restriktivt i EU när det gäller beviljande av asyl som flykting. Endast 10 procent av de syrier och 50 procent av de irakier som beviljats asyl i Sverige har fått flyktingstatus. Det går att jämföra med EU-snittet på 80 procent respektive 90 procent. De föreslagna förändringarna kommer alltså att innebära omfattande inskränkningar i rätten till familjeåterförening.

Sedan tidigare finns stora brister i hur denna rättighet efterlevs. För att få rätt att återförenas med en familjemedlem som har fått uppehållstillstånd i Sverige måste den som är kvar i sitt hemland intervjuas vid en svensk ambassad. Den svenska ambassaden i Damaskus har sedan den 29 mars 2012 reducerad verksamhet och viserings- och migrationsfrågor hanteras av ambassaderna i grannländerna. Tidigare kunde syrier resa till Turkiet utan visum, men den 8 januari införde Turkiet visumkrav för syrier. Handläggningstiderna är långa och i många fall avslås ansökan. Resan till Turkiet är dyr och farlig. Flera rapporter om hur syrier har beskjutits vid gränsen till Turkiet har kommit den senaste tiden. Andra länder som syrier kan ta sig till för att ansöka om familjeåterförening är Saudiarabien, Egypten, Jordanien eller Förenade Arabemiraten. Det är nästintill omöjligt att få inresevisum som syrier till dessa länder, vilket i praktiken innebär att rätten till familjeåterförening inskränks för många syrier. Att ge syrier möjlighet att ansöka om familjeåterförening vid ambassader i länder de kan ta sig till eller att göra ansökan helt elektronisk är två sätt att säkerställa att rätten till familjeåterförening respekteras. Dessa alternativ och ytterligare sätt bör undersökas. Regeringen bör återkomma med förslag på hur rätten till familjeåterförening kan stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Dublinförordningen fastslår vilken stat som ska pröva en asylansökan från en person som befinner sig i en Dublinstat (EU-stat eller Norge, Schweiz, Island eller Liechtenstein). Om den sökande har familj (make/maka och/eller minderåriga barn) som beviljats skydd eller befinner sig i asylprocessen i en annan Dublinstat ska det landet

även pröva den sökandes asylansökan. Omkring 60 000 flyktingar är fast i grekiska flyktingläger efter att grannländerna och stora delar av övriga Europa stängt sina gränser. Många av dem har familj i Sverige som beviljats skydd eller befinner sig i asylprocessen, och har därmed rätt att återförenas med dem. På grund av bristande kunskaper hos asylsökande och handläggare, samt otillräcklig rätt till juridisk rådgivning och en undermålig hantering av asylärenden i Grekland sker detta inte i dag. Regeringen bör verka för att rätten till familjeåterförening i enlighet med Dublinförordningen efterlevs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ta bort 18-årsgränsen för familjeåterförening

Utlänningslagen innehåller en 18-årsregel som innebär att uppehållstillstånd p.g.a. familjeanknytning mellan föräldrar och barn endast beviljas om barnet är under 18 år. Vänsterpartiet anser att denna bestämmelse är onödigt snäv. Om en person i familjen (begreppet familj avser i gällande lagstiftning en kärnfamilj bestående av föräldrar och barn (biologiska eller adopterade)) har skyddsbehov är det sannolikt att samma sak gäller även för övriga familjen. För de flesta av oss är relationen mellan föräldrar och barn livslång, och det är orimligt att kräva att den ska avslutas just för att barnet hunnit fylla 18 år. I en situation där det som nu finns mycket få lagliga vägar för att få skydd i EU ger en vidgning av denna bestämmelse dessutom möjlighet att ge fler människor skydd utan att de ska behöva riskera livet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ett borttagande av 18-årsregeln i utlänningslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Återinför sista-länken-bestämmelsen

Tidigare fanns en s.k. sista-länken-bestämmelse i utlänningslagen som innebar att om en enda familjemedlem var kvar i hemlandet kunde denna beviljas uppehållstillstånd för att komma till Sverige och leva med övrig familj här. När bestämmelsen togs bort stängdes dörren för många av dessa människor. Det finns åtskilliga exempel på kvarvarande, åldriga föräldrar som har separerats från sina vuxna barn p.g.a. att den typen av familjeåterförening har omöjliggjorts. Vänsterpartiet anser att sista-länken-bestämmelsen måste återinföras. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ett återinförande av sista-länken-bestämmelsen i utlänningslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ändra femårsregeln för kärleksinvandring

Debatten om tvåårsregeln för kärleksinvandring har pågått under en lång tid. Att utlandsfödda kvinnor, som misshandlats av sina män under den tvååriga provotiden för permanent uppehållstillstånd, regelmässigt blivit utvisade från Sverige om de brutit upp från förhållandet har upprört många. Denna rättstillämpning har alltför länge tillåtit få oacceptabla konsekvenser, t.ex. att många kvinnor sett sig tvingade att stanna kvar i förhållanden trots misshandel från mannens sida eftersom en utvisning till hemlandet skulle kunna medföra ännu värre konsekvenser för dem. Den starka kritiken, bl.a. i

riksdagsmotioner från Vänsterpartiet, ledde till att den dåvarande regeringen i januari 2000 lade fram en proposition för riksdagen. Tyvärr begränsade propositionen skyddet för kvinnan till fall där det varit fråga om våld eller handlingar som inneburit allvarlig kränkning.

Vänsterpartiet påpekade i en reservation till utskottsbetänkandet att formuleringen kunde få till följd att visst våld och kränkning kunde komma att accepteras och att myndigheterna medgavs ett för stort tolkningsutrymme. Det är nu alldeles uppenbart, vilket bl.a. visats genom rapporter från Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) både 2009 och 2010, att detta försök att genom en lagändring rätta till den stötande rättstillämpningen har misslyckats fullständigt.

I juni 2012 publicerades utredningsbetänkandet Kvinnor och barn i rättens gränsland, SOU 2012:45. I betänkandet riktas förödande kritik mot den gällande lagstiftningen, dess tillämpning och konsekvenser för offren. De krav på förändringar av utlänningslagen för att skydda utsatta kvinnor och barn som Vänsterpartiet drivit i många år får ett starkt stöd av utredningen.

Den tillfälliga lagen om begränsade möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige innebär stora steg i helt fel riktning. Relationen måste numera bestå under fem års tid, utan undantag, för att den som anlänt genom anhöriginvandring ska kunna få förlängt uppehållstillstånd. Det innebär alltså att en person som misshandlas av sin partner kan stå inför valet att skickas tillbaka till det land hen flytt från, eller leva med misshandeln tills de fem åren har passerat. Det är en obegriplig ordning, som Vänsterpartiet ifrågasätter skarpt. Det finns inte heller någon motivering för den i propositionen. Att en regering som kallar sig feministisk driver en politik med dessa konsekvenser är oförsvarbart. Regeringen bör återkomma med förslag på förändringar i bestämmelserna om anhöriginvandring i syfte att värna utsatta kvinnors situation, både i den tillfälliga lagen och i utlänningslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Rätten till biträde

Enligt 18 kap. 1 § i utlänningslagen har asylsökande rätt till offentligt biträde om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Paragrafen har tolkats av Migrationsverket som att asylsökande med bifallspresumtion inte ska ha rätt till biträde under asylprocessen. Det har i praktiken inneburit att syrier inte har rätt till biträde, eftersom de p.g.a. situationen i landet väntas få bifall på en asylansökan. Med tanke på de stora osäkerheter som den tillfälliga lagen om begränsade möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige innebär och den otydliga rättstillämpning den kommer att resultera i bör rätten till biträde utvidgas till att även omfatta denna grupp. Inte minst i ljuset av den stora betydelse skyddsgrunden har för den asylsökandes framtid och möjlighet att återförenas med sin familj, och vetskapen om hur få syrier som beviljas flyktingstatus. Att ge asylsökande som antas få uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande rätt till biträde skulle till viss del kunna lindra den bristande rättssäkerhet som lagen innebär. En bestämmelse om att asylsökande som väntas få uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande bör ges rätt till biträde bör införas i utlänningslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hbtq-personers rättigheter i asylprocessen

Enligt utlänningslagen 4 kap. 1 § räknas den som känner välgrundad fruktan för förföljelse p.g.a. kön eller sexuell läggning som flykting. Trots detta är det vanligt att personer som riskerar att bli förföljda om de återvänder till sitt hemland får avslag på sin asylansökan. Migrationsöverdomstolen har inte heller tagit upp tillräckligt många fall där den asylsökande angett förföljelser p.g.a. kön eller sexuell läggning som asylskäl för att det ska ha hunnit utformas någon rättspraxis på området. Även när det kommer till förföljelse p.g.a. könsuttryck och könsidentitet är rättsläget osäkert.

En konsekvens av denna brist på praxis är att migrationsmyndigheterna kan fortsätta att utvisa hbtq-personer till länder som exempelvis Iran. Eftersom det är klarlagt att människor avrättas p.g.a. sin sexuella läggning i Iran bör asylsökande homosexuella och bisexuella iraniers fruktan anses välgrundad så länge paragrafen om dödsstraff och kroppsbestraffning finns kvar i den iranska strafflagen. Detsamma gäller alla andra länder som avrättar och bestraffar homosexuella och bisexuella p.g.a. deras sexuella läggning samt transpersoner p.g.a. deras könsidentitet och könsuttryck. Tillämpningen av utlänningslagen avviker i praktiken från riksdagens intentioner med lagen. För att komma till rätta med det här vill Vänsterpartiet att lagstiftningen förtydligas.

År 2012 presenterade RFSL rapporten ”Asylprövningen vid flyktingskap på grund av sexuell läggning – En analys av riskprövningen och möjligheten till skydd i hemlandet”, där det konstateras att förarbetena av utlänningslagen innehåller motstridiga formuleringar gällande asyl p.g.a. sexuell läggning om den sökande dolt sin sexuella läggning i ursprungslandet. I förarbetena framgår att det kan ha betydelse för riskprövningen om någon i hemlandet har dolt sin sexuella läggning och därigenom minskat förföljelse risken. Samtidigt framhålls att ingen ska behöva dölja en så grundläggande egenskap som sexuell läggning. Detta leder till motstridiga bedömningar och tillämpningar rakt motsatta lagstiftarens intention att sexuell läggning är en grundläggande egenskap som ingen ska behöva dölja. För att säkerställa att asylsökande hbtq-personer får en rättssäker asylprövning kan vi dock inte vänta på att en tydlig praxis etableras. En översyn av utlänningslagen bör göras i syfte att tydliggöra vad som gäller i de fall en person åberopar sexuell läggning som asylskäl men exempelvis dolt sin läggning i ursprungslandet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Rättstillämpningen hos Migrationsverket behöver bli mer enhetlig, och brister i hanteringen av hbtq-personer bör kartläggas och åtgärdas. Regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att se över hanteringen av hbtq-frågor och genomföra kompetenshöjande insatser för att åtgärda eventuella brister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Tolkar och tolkning är ett viktigt inslag i asylprocessen och det är därför viktigt att den tolk som anlitas av Migrationsverket i förekommande fall har sådan kompetens om hbtq-frågor att tolken kan bemöta den asylsökande på ett respektfullt sätt samt behärskar hbtq-relevanta ord. Regeringen bör säkerställa att Migrationsverket kan erbjuda tolkar med hbtq-kompetens. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Christina Høj Larsen (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Daniel Riazat (V)

Daniel Sestrajcic (V)